

Ik mankeer niets aan mijn hoofd hoor
SOLK/ALK bij ouderen

Peter Hilderink
Centrum Lichaam Geest en Gezondheid
GGZ Breburg/ SeniorBeter Nijmegen

Programma

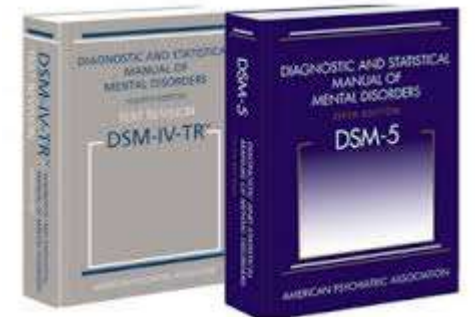
1. **Het begrip SOLK/ALK**
2. Beeldvorming ALK patiënt
3. Relatie arts-patient bij SOLK
4. Achtergrond ALK en ouderen
5. Behandelopties voor ALK

Overgang SOLK naar ALK

Aanhoudende **L**ichamelijke **K**lachten in plaats van somatisch onvoldoende verklaarde klachten

DSM 5: Somatisch-symptoomstoornis

- **Lichamelijke klachten** die ofwel **veel lijdensdruk** teweegbrengen of die het **dagelijks functioneren significant verstoren**.
- **Excessieve en disproportionele gedachten, gevoelens en gedragingen** over deze klachten
- **Aanhoudend klachten: minstens zes maanden**
- **Gerelateerde stoornissen: functioneel neurologisch symptoomstoornis en ziekteangststoornis**
- Dus **geen** onderscheid meer tussen verklaard en onverklaard

Imagine...
Denk aan een patient met:

- SOLK /ALK

De arts en SOLK patiënten

Attitude

- Is een **self fulfilling prophecy**, als je ze lastig vindt gedragen ze zich ook lastig
- Neem je de patiënt serieus dan kun je er ook meer mee!

Communicatie arts patient met SOLK

- Voor patiënt belangrijk:
 - Persoonlijke aandacht (persoonlijke omstandigheden, continuïteit)
 - Aandacht voor een goed gelijkwaardig gesprek
 - Aandacht voor de symptomen

Houwen 2017

SOLK bij ouderen

Interessant!!!

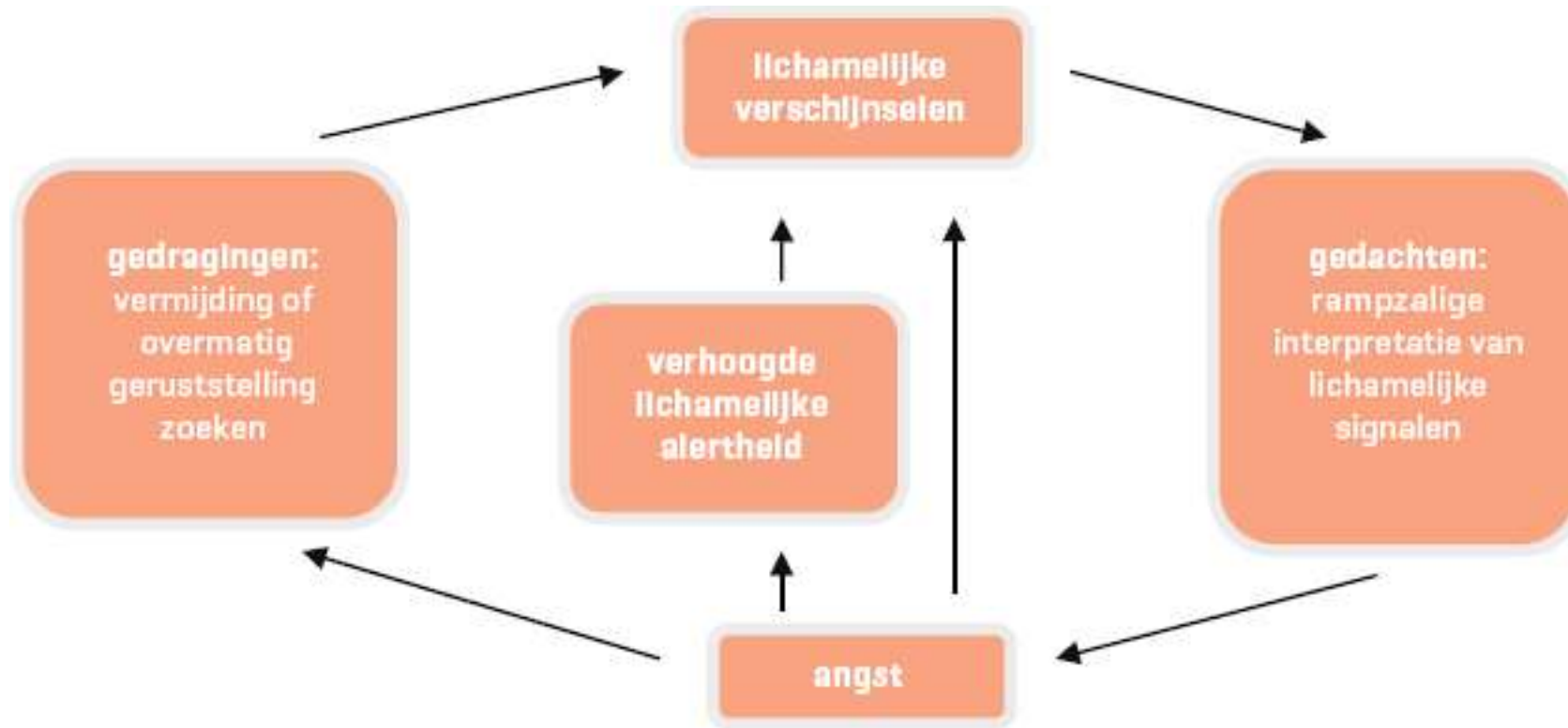
Ze hebben ernstig te lijden aan hun klachten

Ik moet goed naar ze luisteren

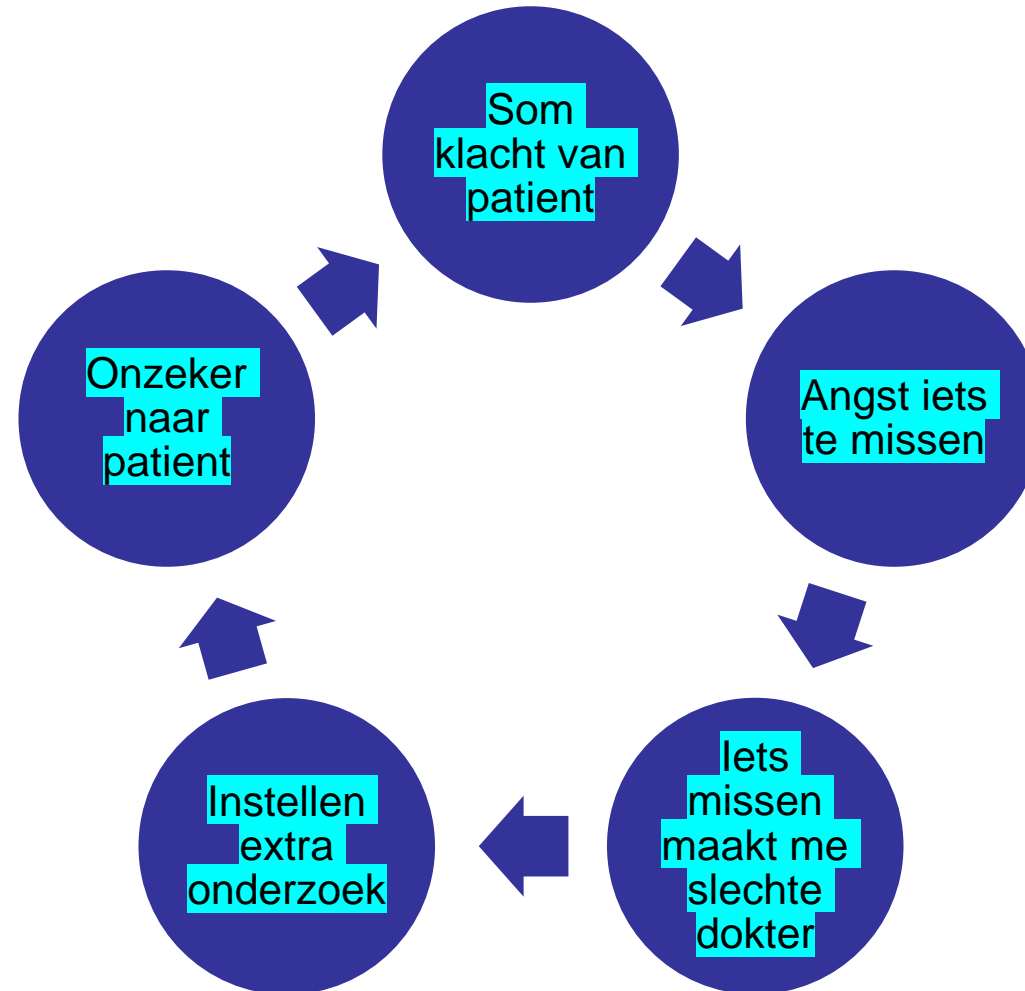
Ik heb ze **iets** te bieden

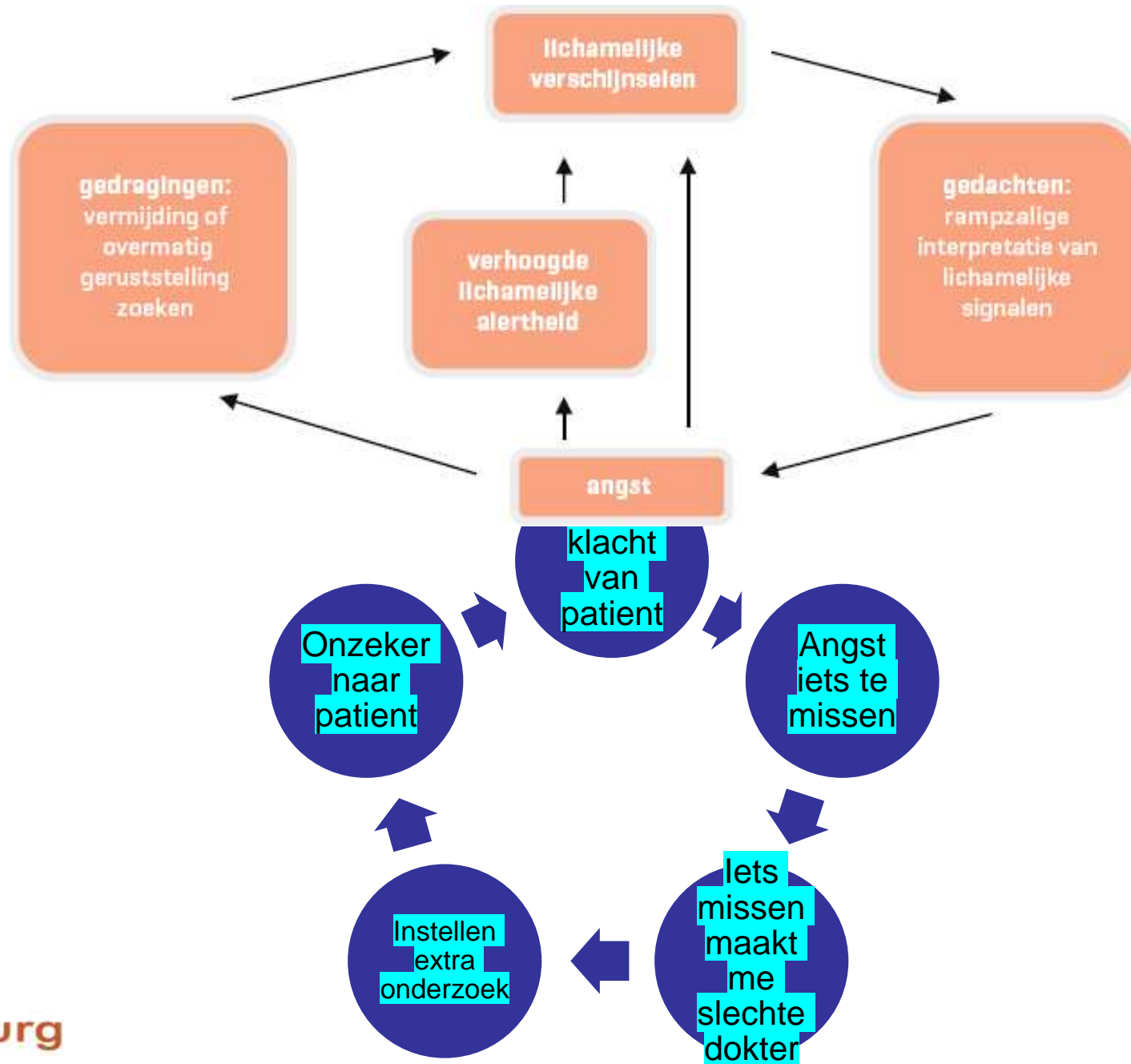

Vicieuze cirkels ALK

Vicieuze cirkels bij de arts

SOLK bij ouderen komt:

Antwoord A

Antwoord B

Antwoord C

Meer voor dan bij jongere volwassenen (18-65 jaar)

Minder vaak voor dan bij jongere

Even vaak voor als bij jongere

Prevalentie SOLK bij ouderen

	<50	50-65	>65
SOLK	2-70 %	2-87 %	4.4-18%
Somatoforme stoornis	11-22 %	10-26 %	1.5-13%

Hilderink et al 2013, Dehoust et al 2017

Stelling

SOLK bij ouderen wordt niet herkend door extra moeilijke diagnostiek

1. Complexe somatiek

In ca 50 % van ouderen met SOLK, wel sprake van partieel lichamelijk verklaarde klachten

Benraad et al 2014

Aantal lichamelijke stoornissen per leeftijd

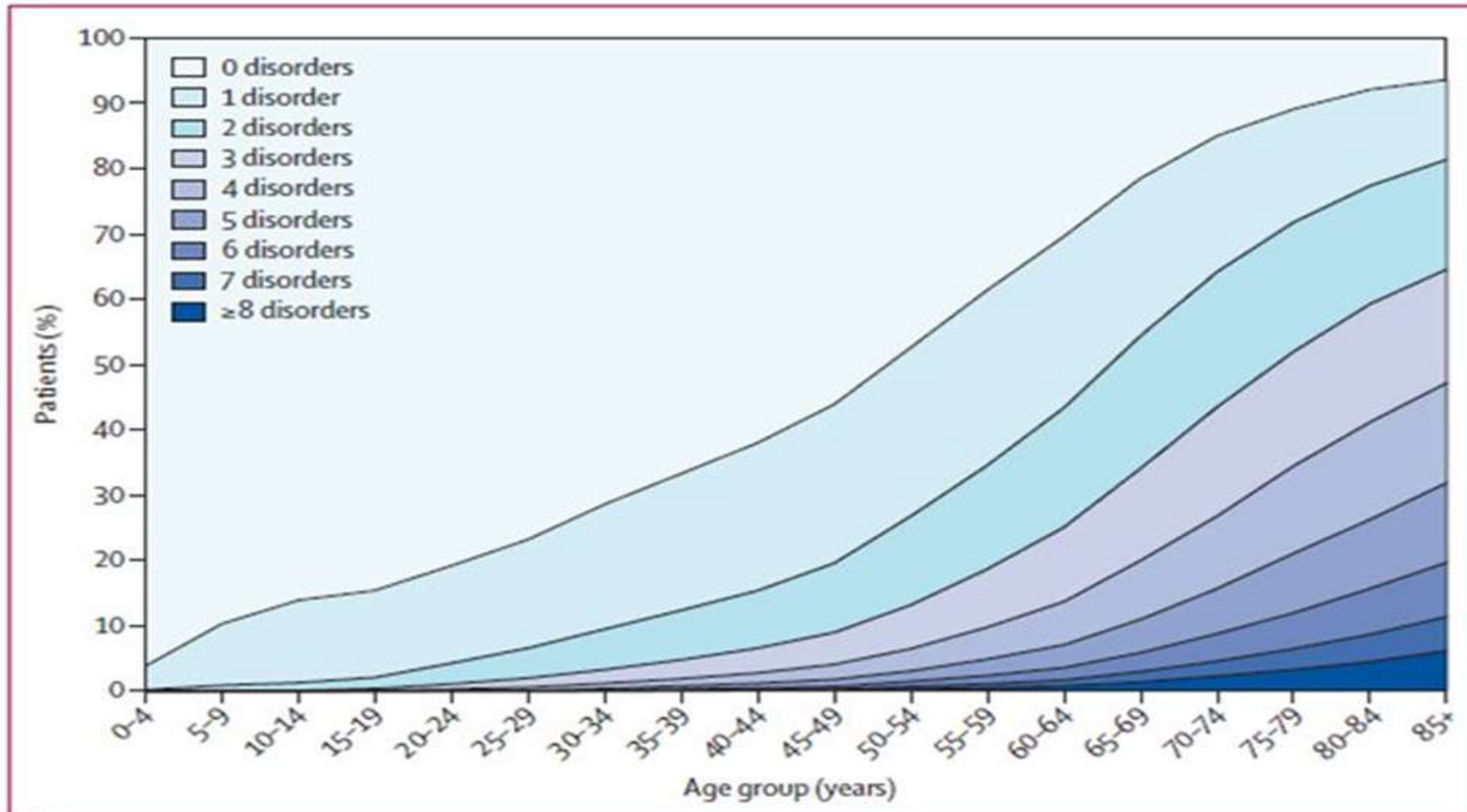

Figure 1: Number of chronic disorders by age-group

Stelling

SOLK bij ouderen wordt niet herkend door extra moeilijke diagnostiek

1. Complexe somatiek

In ca 50 % van ouderen met SOLK, wel sprake van partieel lichamelijk verklaarde klachten

Benraad et al 2014

2. SOLK klachten op latere leeftijd worden niet herkend als somatoforme stoornis maar gediagnostiseerd als depressieve stoornis met somatische presentatie

Hilderink 2014, Hegeman2012

SOLK en depressie bij ouderen

- Hoge co-morbiditeit SOLK en psychiatrische stoornissen
- Depressieve stoornissen, angststoornissen, afhankelijkheid middelen

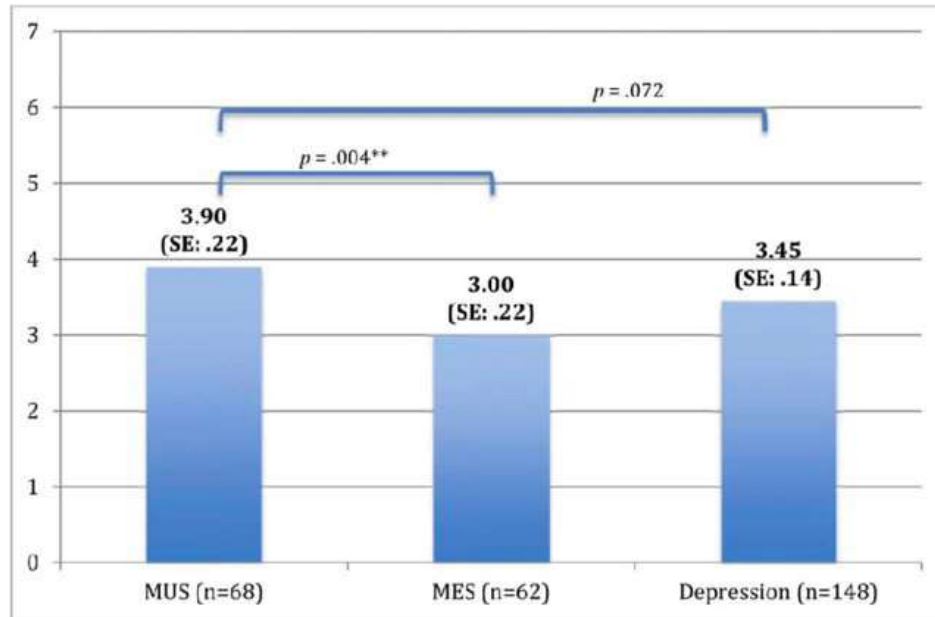
Hilderink 2009, Hanssen 2018

- SOLK en depressie op latere leeftijd moeilijk van elkaar te onderscheiden (OPUS)

Hanssen 2018

Vergelijken aantal pijnlocaties en functionele beperking bij depressie en ALK

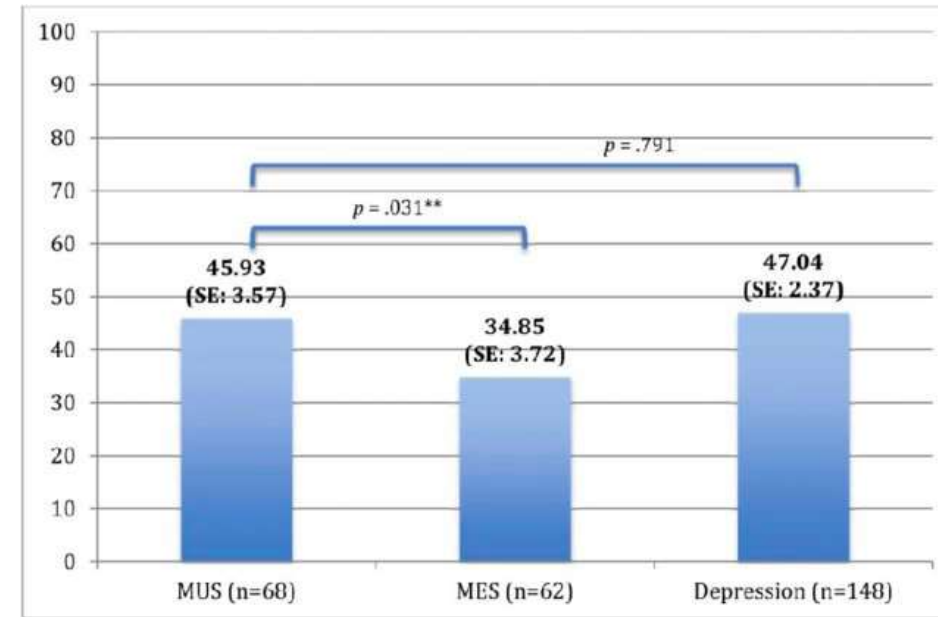
- Pijnlocaties

* $F(2,245) = 4.28; p = .015; \eta^2 = .03$

** $p < .05$

- Functionele beperkingen

* $F(2,244) = 3.83; p = .023; \eta^2 = .03$

** $p < .05$

Goede diagnostiek van belang voor juiste aanpak

- Somatisch en psychisch kan samen gaan
- Optimaliseren op elk terrein
- Somatisch: bijvoorbeeld fysiotherapie voor conditieopbouw
- Psychiatrisch: behandelen co-morbide depressie kan gevoeligheid voor pijn beïnvloeden
- Psychologisch: In kaart brengen uitlokkende en onderhoudende factoren

Psychologische Behandelopties

- Patiënten hebben weerstand tegen de psychologische behandeling
- Ook vaak weerstand bij psychologen en andere professionals tav behandeling van SOLK
- Veel onzekerheid over aanpak bij behandelaren in GGZ in vergelijking tot behandeling van depressie en angststoornissen
- Zelfde principes van bijv CGT echter goed toepasbaar!
- Ook ACT behandeling uitermate geschikte insteek

CGT behandeling

- CGT een van de weinige evidence based behandelingen voor SOLK/ALK
- Evidence volledig gebaseerd op behandelstudies bij jongere volwassenen
- CGT goed toepasbaar bij ouderen en richt zich op herstelbelemmerende factoren.

Hanssen en van Driel 2021

Onderzoek herstel-belemmerende factoren

CGT bij SOLK richt zich op de herstel belemmerende en in stand houdende factoren

Herstel belemmerende factoren (n=99) vanuit perspectief professionals (n=38)

Te weten: huisarts, psychiater, psycholoog, fysiotherapeut.

Factoren zijn onder te verdelen in 16 clusters.

Van Driel 2021

Table 2

Frequency of the clusters, in the whole sample and the three age groups

Cluster	Total population (n=160)	18-40 years (n=48)	40-65 years (n=49)	≥65 years) (n=63)	Statistics
[Redacted content]					

Leeftijdsverschillen

Ouderen

- dysfunctionele interacties met familie en vrienden
- Verstoorde relatie met zorgverleners

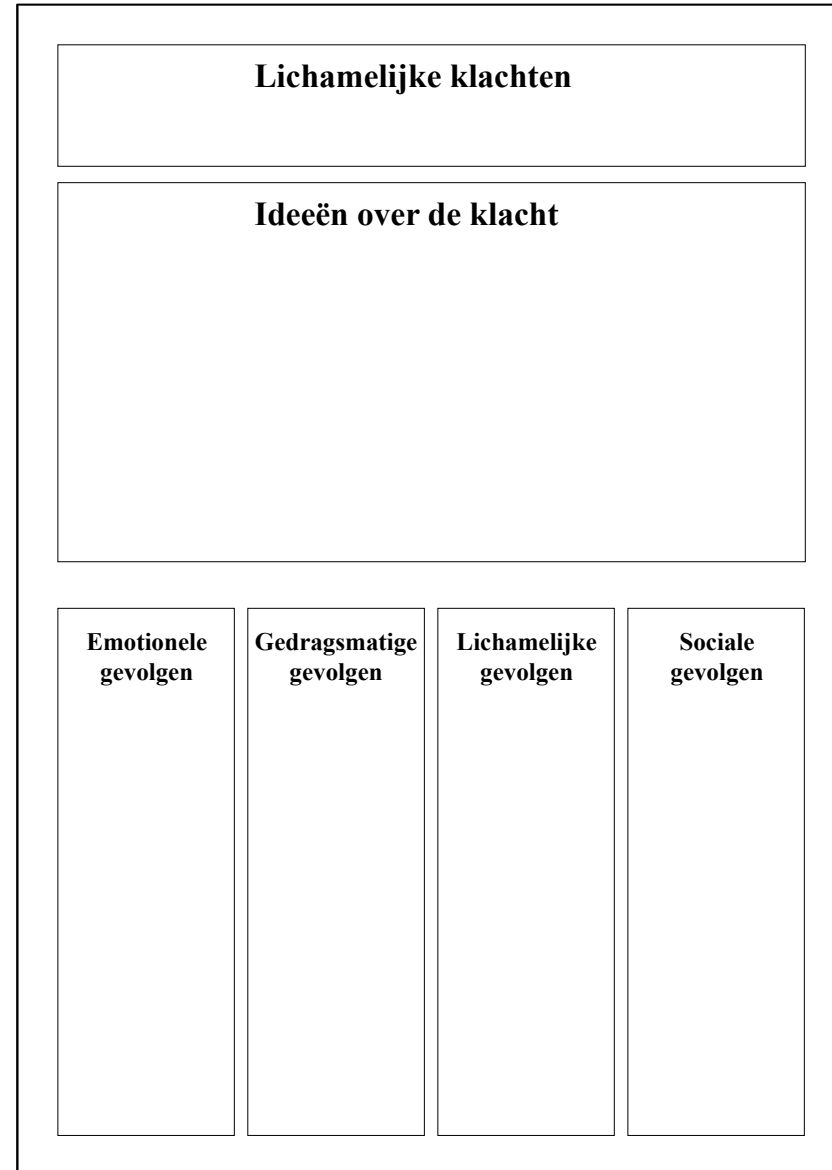
(jong) volwassenen

- Hoge eisen aan zichzelf
- Problemen met rol functioneren
- Moeite met ervaren en interpreteren emoties en lichaamsprocessen

Gevolgenmodel

- Lichamelijke gevolgen
- Emotionele gevolgen
- Gedragmatige gevolgen
- Sociale gevolgen

Door ouderen gerapporteerde in stand houdende factoren

Emotie	Gedrag	Fysiek	Sociaal
<ul style="list-style-type: none">• Frustratie en moedeloosheid ten aanzien van de klachten• Schaamte en falen ten aanzien van de klachten• Moeite met interpreteren van emoties en lichaamssignalen	<ul style="list-style-type: none">• Overmatig zorg- gebruik• Vermijdingsgedrag• Alles-of-niets- gedrag• Te hoge eisen stellen aan zichzelf• Moeite met hulp vragen	<ul style="list-style-type: none">• Slaapproblemen• Slechte lichamelijke conditie• Afwijkend voedingspatroon• Verhoogde gevoeligheid voor lichamelijke sensaties	<ul style="list-style-type: none">• Disfunctionele interacties met naasten• Verstoorde relatie met artsen en/of andere hulpverleners• Problemen met rolfunctioneren• Ervaren van onvoldoende erkenning ten aanzien van de klachten

CGT behandeling

- bijzondere aandachtspunten:
 - Parallel aan behandeltraject adequate somatische begeleiding
 - Extra aandacht aan systeem
 - Doel van behandeling verbeteren van kwaliteit van leven, klachtenvrij leven vaak geen haalbaar doel op latere leeftijd

Hanssen en van Driel 2021

CGT behandeling

- Na invullen invullen in stand houdende factoren met patient
- Opstellen van gezamenlijk behandeldoel, niet het “afnemen van de klacht” kiezen, maar kiezen van een doel wat voortkomt uit ingevulde gevolgenmodel.
- Vervolgens “gewone CGT” met functieanalyse, betekenisanalyse en diverse technieken gebruiken
- bijzondere aandachtspunten:
 - Parallel aan behandeltraject adequate somatische begeleiding
 - Extra aandacht aan systeem

De boodschappen

- ALK bij ouderen komt regelmatig voor (wel minder frequent)
- Co-morbiditeit compliceert het totaalplaatje
- Wees bewust van eigen houding/ reactie op ALK
- Heb ook oog voor betrekkningsniveau en niet alleen inhoud tijdens gesprek
- Neem de tijd, maak tijd contingente afspraken ipv klachtcontingent
- Maak gebruik 'gewone psychotherapeutische technieken, zoals CGT en ACT

